

**PREZES
URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
CEZARY BANASIŃSKI**

Delegatura w Lublinie
20-079 Lublin, ul. Dolna 3-go Maja 5
Tel. (0-81) 532-35-31, 532-54-48,
Fax (0-81) 532-08-26
E-mail: lublin@uokik.gov.pl

Lublin, dnia 24 marca 2004 r.

RLU – 61 – 71/03/PZ

Decyzja RLU Nr 15/2004

Na podstawie art. 23c ust. 1 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. z 2003 r. Nr 86 poz. 804) oraz stosownie do art. 28 ust. 6 tej ustawy i § 6 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 lutego 2002 r. w sprawie określenia właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz. U. z 2002 r. Nr 18 poz. 172 ze zm.), po przeprowadzeniu postępowania administracyjnego wszczętego z urzędu,

- w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów:

uznaje się za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów działania Grupy Kapitałowo Budowlanej Eurogroup Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w K., polegające na stosowaniu postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego, poprzez stosowanie w warunkach umowy następujących zapisów:

- I. Postanowienie § 3 pkt 3 warunków umowy „Z chwilą podpisania umowy (...) Klient akceptuje i przyjmuje jednocześnie wszelkie prawa i obowiązki wynikające z treści niniejszej Umowy.”
- II. Postanowienie § 4 pkt 4 warunków umowy „Klient, który odstępuje od Umowy przed utworzeniem Gremium (...) zostanie obciążony kosztami opłaty administracyjnej, która zostanie potrącona z opłaty wstępnej w wysokości 95% opłaty wstępnej.”
- III. Postanowienie § 4 pkt 7 warunków umowy „Uczestnik Programu, który nie otrzymał przydziału produktu, może dokonać za zgodą EuroGroup zmiany zestawu z niższego na wyższy (nie odwrotnie)”

- IV. Postanowienie § 8 pkt 9 warunków umowy „Uczestnikowi Programu, któremu przyznano asygnatę towarową, a który zrezygnował lub nie wpłacił w terminie kwoty wynikającej z zaoferowanych rat kompletnych, zostaje cofnięta przyznana asygnata z równoczesnym odsunięciem go od przydziału asygnat na kolejne trzy (3) miesiące.”
- V. Postanowienie § 12 pkt 3b) warunków umowy „W stosunku do Uczestnika Programu, któremu nie przydzielono jeszcze produktu, a który nie wpłaci dwóch rat miesięcznych EUROGROUP może dokonać wykluczenia z gremium. Uczestnik Programu otrzyma nominalny zwrot rat podstawowych w czasie 30 dni po likwidacji gremium, po potrąceniu należnych EUROGROUP kosztów administracyjnych.”
- VI. Postanowienie § 13 warunków umowy „1. Uczestnik Programu, któremu nie przydzielono jeszcze produktu, może wystąpić z gremium w dowolnym czasie pod warunkiem powiadomienia o swym zamiarze EUROGROUP w formie pisemnej. 2. Uczestnik Programu otrzyma nominalny zwrot wpłaconych rat podstawowych w terminie 30 dni po likwidacji gremium, po potrąceniu należnych EUROGROUP kosztów administracyjnych.”
- VII. Postanowienie § 15 warunków umowy „1. W przypadku gdyby w danym akcie asygnacyjnym środki wpłacone tworzące fundusz, nie wystarczyły na przydział jednego produktu, wówczas zebrana kwota zostanie przeniesiona na następny akt asygnacyjny zasilając fundusz gremium. 2. Jeżeli w ciągu dwóch kolejnych aktów asygnacyjnych nie zostanie zebrany fundusz gremium, pozwalający na przydział jednego produktu, EUROGROUP upoważniony jest do wstrzymania aktów asygnacyjnych i przystąpienia do przedterminowej likwidacji gremium lub do podjęcia innego rozwiązania, które najlepiej posłuży interesom gremium i umożliwi dalsze funkcjonowanie w programie Uczestnikom Programu, którzy terminowo wypełnili swoje zobowiązania wobec EUROGROUP.”
- VIII. Postanowienie § 17 warunków umowy „1. W ciągu trzech miesięcy licząc od terminu zakończenia planu ratalnego EUROGROUP dokona ostatecznej likwidacji gremium. 2. Fundusze jakie ewentualnie pozostaną po likwidacji gremium, zostaną przeznaczone na: a) pokrycie strat powstałych w gremium z powodów niezawinionych przez EUROGROUP (np.: niemożność wyegzekwowania zadłużenia od Uczestników Programu lub Poręczycieli, itp.), b) wypłatę rat

podstawowych Uczestnikom Programu, którym nie został przydzielony produkt, a którzy zrezygnowali lub zostali wykluczeni, zgodnie z zasadami określonymi w § 12 i § 13. 3. Jeżeli pozostające w dyspozycji EUROGROUP środki finansowe będą niewystarczające dla całkowitego zaspokojenia wierzytelności w powyższej kolejności płatności, należności regulowane będą proporcjonalnie do wysokości wpłat każdego Uczestnika Programu. 4. Jakikolwiek zmniejszenie się funduszu gremium, wywołane przez zdarzenia nie przewidziane w niniejszej umowie, a niezależne od EUROGROUP, obciążało będzie proporcjonalnie Uczestników Programu.”

IX. Postanowienie § 18 warunków umowy „Dla umożliwienia EUROGROUP zrealizowania przedmiotu niniejszej umowy, Uczestnik Programu, którego dane osobowe określone zostały na pierwszej stronie umowy, przez jej zawarcie przekazuje na rzecz EUROGROUP nieodwołalnie i nie wygasające nawet po śmierci Uczestnika Programu pełnomocnictwo na okres formalnego istnienia gremium, aż do ostatecznego rozliczenia. Pełnomocnictwo to obejmuje prawo EUROGROUP do równoprawnego rozwiązywania spraw dotyczących uczestników Programu, w tym spowodowanych okolicznościami siły wyższej, a które mogłyby przynieść szkody programowi i gremium.”

X. Postanowienie § 21 warunków umowy „Strony niniejszej umowy zobowiązują się do dołożenia wszelkich starań w celu polubownego rozstrzygnięcia ewentualnych sporów. Sądem właściwym dla rozstrzygnięcia będzie sąd właściwy dla miejsca siedziby EUROGROUP.”,

co stanowi naruszenie art. 23a ust. 2 ww. ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów,

oraz nakazuje zaniechanie jej stosowania.

Uzasadnienie

Grupa Kapitałowo Budowlana Eurogroup Sp. z o.o. z siedzibą w K., zwana dalej Spółką, prowadzi działalność gospodarczą w zakresie m.in. organizowania tzw. systemów argentyńskich. Spółka ta prowadzi działalność w Warszawie, Katowicach, Tychach, Gliwicach, Rybniku, Opolu, Rzeszowie, Lublinie, Kielcach, Ostrowie Świętokrzyskim,

Bydgoszczy, Tarnowie, Łodzi, Inowrocławiu, Bytomiu i Piotrkowie Trybunalskim. W związku z prowadzonym przez Delegaturę Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Lublinie badaniem wzorców umów stosowanych przez przedsiębiorców w obrocie konsumenckim pod kątem niedozwolonych postanowień umownych, otrzymano warunki umowy stosowane przez Spółkę.

Analiza warunków umowy pozwoliła przyjąć, iż zawierają one klauzule wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, zwanego dalej Rejestrem, o którym mowa w art. 479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego. Zakwestionowano następujące zapisy zawarte w warunkach umowy stosowanych przez Spółkę przy zawieraniu umów z konsumentami:

- I. Postanowienie § 3 pkt 3 warunków umowy „Z chwilą podpisania umowy (...) Klient akceptuje i przyjmuje jednocześnie wszelkie prawa i obowiązki wynikające z treści niniejszej Umowy.”
- II. Postanowienie § 4 pkt 4 warunków umowy „Klient, który odstępuje od Umowy przed utworzeniem Gremium (...) zostanie obciążony kosztami opłaty administracyjnej, która zostanie potrącona z opłaty wstępnej w wysokości 95% opłaty wstępnej.”
- III. Postanowienie § 4 pkt 7 warunków umowy „Uczestnik Programu, który nie otrzymał przydziału produktu, może dokonać za zgodą EuroGroup zmiany zestawu z niższego na wyższy (nie odwrotnie)”
- IV. Postanowienie § 8 pkt 9 warunków umowy „Uczestnikowi Programu, któremu przyznano asygnatę towarową, a który zrezygnował lub nie wpłacił w terminie kwoty wynikającej z zaoferowanych rat kompletnych, zostaje cofnięta przyznana asygnata z równoczesnym odsunięciem go od przydziału asygnat na kolejne trzy (3) miesiące.”
- V. Postanowienie § 12 pkt 3b) warunków umowy „W stosunku do Uczestnika Programu, któremu nie przydzielono jeszcze produktu, a który nie wpłaci dwóch rat miesięcznych EUROGROUP może dokonać wykluczenia z gremium. Uczestnik Programu otrzyma nominalny zwrot rat podstawowych w czasie 30 dni po likwidacji gremium, po potrąceniu należnych EUROGROUP kosztów administracyjnych.”
- VI. Postanowienie § 13 warunków umowy „1. Uczestnik Programu, któremu nie przydzielono jeszcze produktu, może wystąpić z gremium w dowolnym czasie pod warunkiem powiadomienia o swym zamiarze EUROGROUP w formie pisemnej. 2. Uczestnik Programu otrzyma nominalny zwrot wpłaconych rat podstawowych w terminie 30 dni po likwidacji gremium, po potrąceniu należnych EUROGROUP kosztów administracyjnych.”
- VII. Postanowienie § 15 warunków umowy „1. W przypadku gdyby w danym akcie asygnacyjnym środki wpłacone tworzące fundusz, nie wystarczyły na przydział jednego produktu, wówczas zebrana kwota zostanie przeniesiona na następny akt asygnacyjny zasilając fundusz

gremium. 2. Jeżeli w ciągu dwóch kolejnych aktów asygnacyjnych nie zostanie zebrany fundusz gremium, pozwalający na przydział jednego produktu, EUROGROUP upoważniony jest do wstrzymania aktów asygnacyjnych i przystąpienia do przedterminowej likwidacji gremium lub do podjęcia innego rozwiązania, które najlepiej posłuży interesom gremium i umożliwi dalsze funkcjonowanie w programie Uczestnikom Programu, którzy terminowo wypełnili swoje zobowiązania wobec EUROGROUP.”

- VIII. Postanowienie § 17 warunków umowy „1. W ciągu trzech miesięcy licząc od terminu zakończenia planu ratalnego EUROGROUP dokona ostatecznej likwidacji gremium. 2. Fundusze jakie ewentualnie pozostaną po likwidacji gremium, zostaną przeznaczone na: a) pokrycie strat powstałych w gremium z powodów niezawinionych przez EUROGROUP (np.: niemożność wyegzekwowania zadłużenia od Uczestników Programu lub Poręczycieli, itp.), b) wypłatę rat podstawowych Uczestnikom Programu, którym nie został przydzielony produkt, a którzy zrezygnowali lub zostali wykluczeni, zgodnie z zasadami określonymi w § 12 i § 13. 3. Jeżeli pozostające w dyspozycji EUROGROUP środki finansowe będą niewystarczające dla całkowitego zaspokojenia wierzytelności w powyższej kolejności płatności, należności regulowane będą proporcjonalnie do wysokości wpłat każdego Uczestnika Programu. 4. Jakikolwiek zmniejszenie się funduszu gremium, wywołane przez zdarzenia nie przewidziane w niniejszej umowie, a niezależne od EUROGROUP, obciążało będzie proporcjonalnie Uczestników Programu.”
- IX. Postanowienie § 18 warunków umowy „Dla umożliwienia EUROGROUP zrealizowania przedmiotu niniejszej umowy, Uczestnik Programu, którego dane osobowe określone zostały na pierwszej stronie umowy, przez jej zawarcie przekazuje na rzecz EUROGROUP nieodwołalnie i nie wygasające nawet po śmierci Uczestnika Programu pełnomocnictwo na okres formalnego istnienia gremium, aż do ostatecznego rozliczenia. Pełnomocnictwo to obejmuje prawo EUROGROUP do równoprawnego rozwiązywania spraw dotyczących uczestników Programu, w tym spowodowanych okolicznościami siły wyższej, a które mogłyby przynieść szkody programowi i gremium.”
- X. Postanowienie § 21 warunków umowy „Strony niniejszej umowy zobowiązują się do dołożenia wszelkich starań w celu polubownego rozstrzygnięcia ewentualnych sporów. Sądem właściwym dla rozstrzygnięcia będzie sąd właściwy dla miejsca siedziby EUROGROUP.”

W związku z powyższym, postanowieniem z dnia 6 października 2003 r. Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, zwany dalej Prezesem Urzędu, wszczął wobec Spółki postępowanie w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów polegających na stosowaniu przez Spółkę postanowień wzorców umowy, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym

mowa w art. 479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego, co stanowić mogło naruszenie art. 23a ust. 1 i ust. 2 ww. ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. W postanowieniu wezwano Spółkę do ustosunkowania się do przedstawionych w nim zarzutów, poinformowano także o prawie wglądu do materiału dowodowego zebranego w toku postępowania na każdym jego etapie.

W piśmie z dnia 23 października 2003 r. Spółka poinformowała o podjęciu działań zmierzających do zmiany zakwestionowanych przez Prezesa Urzędu zapisów warunków umowy. W szczególności, jak wyjaśniła Spółka, zwołano w tym celu na dzień 17 listopada 2003 r. nadzwyczajne zgromadzenie wspólników Spółki. W późniejszym terminie nie informowano Prezesa Urzędu o podjęciu przez zgromadzenie wspólników jakichkolwiek uchwał dotyczących zmiany zapisów stosowanego przez Spółkę wzorca umowy.

Wobec powyższego w dniu 22 grudnia 2003 r. zamknięto postępowanie dowodowe, wyznaczając stronie termin do zapoznania się z aktami sprawy – do dnia 9 stycznia 2004 r., z którego to uprawnienia Spółka nie skorzystała.

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów ustalił i zważył, co następuje:

Zgodnie z treścią art. 23a ust. 2 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów, za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów uważa się w szczególności stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone.

Dla uznania działania przedsiębiorcy za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów opisaną w powołanym wyżej przepisie niezbędne jest, aby wystąpiły łącznie następujące przesłanki:

- stosowanie przez przedsiębiorcę wzorca umowy,
- uznanie za niedozwolone wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów określonych postanowień wzorca umowy,
- wpisanie postanowień uznanych za niedozwolone do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone prowadzonego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

Wzorzec umowy to doktrynalne określenie wszelkich jednostronnie przygotowanych z góry przed zawarciem umowy, gotowych klauzul umów w postaci warunków umów, ich wzorów, regulaminów itp. (*E. Łętowska*, Prawo umów konsumenckich, C.H. Beck 2002, s. 292). Za taki należy uznać stosowane przez Spółkę warunki umowy, które stanowią zbiór klauzul opracowanych przez nią jednostronnie przed zawarciem umowy, bez współdziałania kontrahentów, którzy nie mają możliwości negocjowania i modyfikacji treści zaproponowanych im przez Spółkę zapisów. Na taki tryb

wskazuje wzmianka umieszczona na standardowym druku służącym sporządzaniu umów zawieranych przez Spółkę z konsumentami przystępującymi do grup samofinansujących, wedle której „strony zawierając (...) umowę akceptują w całości i bez zastrzeżeń postanowienia warunków umowy stanowiących integralną jej część.”

Posługiwanie się przez przedsiębiorcę jednostronnie przezeń ustalonym wzorcem umowy może prowadzić do zachwiania równowagi stron stosunku prawnego, jaki powstaje wskutek zawarcia umowy z wykorzystaniem wzorca. Brak możliwości oddziaływania konsumenta na treść postanowień wzorca umowy ogranicza swobodę oceny przez niego sytuacji i ułożenia stosunku prawnego wedle uznania konsumenta, co prowadzić może do nierównomiernego – na niekorzyść konsumenta – rozłożenia uprawnień i obowiązków stron umowy.

Z tych względów wzorce umowne w polskim systemie prawnym mogą być poddane kontroli abstrakcyjnej, której dokonuje się niezależnie od tego, czy dany wzorzec umowy był, czy też nie był zastosowany w konkretnej umowie, i która może obejmować zarówno cały wzorzec, jak i jego fragment. Kontrola abstrakcyjna dokonywana jest przez Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów (dawniej: Sąd Antymonopolowy), w postępowaniu w sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone (art. 479³⁶ – 479⁴⁵ K.p.c.). Stosownie do treści art. 479⁴⁵ K.p.c., postanowienie wzorca umowy uznane za niedozwolone wyrokiem Sądu zostaje wpisane do prowadzonego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone. Wedle art. 479⁴³ K.p.c. od chwili wpisania postanowienia do Rejestru, prawomocny wyrok, na podstawie którego dokonano wpisu, ma skutek wobec osób trzecich. Zakaz stosowania w obrocie klauzul wpisanych do Rejestru dotyczy zatem wszystkich przedsiębiorców wykorzystujących wzorce umowne przy zawieraniu umów z konsumentami.

Z uwagi na rozszerzoną skuteczność wyroku w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone, klauzula wpisana do Rejestru spełnia funkcję podobną do przepisów prawa. Oceniając zatem treść zapisów wykorzystywanych przez przedsiębiorców we wzorach umowy należy posługiwać się wykształconymi w praktyce orzeczniczej i nauce prawa regułami interpretacji prawniczej. Wobec tego, nie jest niezbędne, aby postanowienie wpisane do Rejestru było literalnie identyczne z postanowieniem z nim porównywanym. Do stwierdzenia, że przedsiębiorca stosuje we wzorcu umowy postanowienie uznane za niedozwolone konieczne jest ustalenie, iż treść kwestionowanego postanowienia jest tożsama z treścią klauzuli wpisanej do Rejestru, ustaloną na podstawie wykładni tejże klauzuli, wskazując na identyczny zamiar, czy skutek prawny.

Orzeczeniem Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Antymonopolowego z dnia 27 marca 2002 r. (sygn. akt XVII Amc 41/01) uznano za niedozwolone postanowienie wzorca umowy o treści: „uczestnik przejmuje na siebie całość praw i zobowiązań wynikających z niniejszej umowy”. Postanowienie powyższe zostało wpisane do Rejestru dnia 15 października 2002 r. Wskazane w pkt I niniejszej Decyzji postanowienie § 3 pkt 3 warunków umowy stosowanych przez Spółkę „Z chwila podpisania umowy (...) Klient akceptuje i przyjmuje jednocześnie wszelkie prawa i obowiązki wynikające z treści niniejszej Umowy” nie jest identyczne w brzmieniu ze wskazaną powyżej klauzulą wpisaną do Rejestru. Jednakże różnice są nieznaczne - określenia „uczestnik” i „Klient” są synonimiczne i oznaczają kontrahenta przedsiębiorcy stosującego wzorzec umowy zawierający zakwestionowane postanowienie. Pomimo braku literalnej identyczności przedstawionych zapisów są one tożsame w skutkach, albowiem prowadzić mogą do sytuacji, w których obowiązki konsumenta kreowane są przez postanowienia, z którymi nie miał on możliwości zapoznać się przed zawarciem umowy.

Z kolei wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Antymonopolowego z dnia 6 maja 2002 r. (sygn. akt XVII Amc 44/01) zostało uznane za niedozwolone postanowienie wzorca umowy o treści: „Wstępujący, który odstępuje od umowy przed utworzeniem grupy, traci opłatę wstępną”. Postanowienie to wpisano do Rejestru dnia 15 października 2002 r. Taki sam skutek ma wskazany w pkt II sentencji niniejszej Decyzji zapis § 4 pkt 4 warunków umowy stosowanych przez Spółkę, w brzmieniu: „Klient, który odstępuje od Umowy przed utworzeniem Gremium (...) zostanie obciążony kosztami opłaty administracyjnej, która zostanie potrącona z opłaty wstępnej w wysokości 95% opłaty wstępnej”. Sformułowania powyższych zapisów różnią się nieznacznie. Określenia „wstępujący” i „Klient” oznaczają osobę, która przystąpiła do grupy samofinansującej na skutek zawarcia umowy z przedsiębiorcą, który w zakresie swojej działalności organizuje takie grupy. „Opłata administracyjna”, o której mowa w § 4 pkt 4 warunków umowy stosowanych przez Spółkę stanowi znaczną część – 95% - wysokości opłaty wstępnej. Analiza treści klauzuli wpisanej do Rejestru oraz porównywanej z nią klauzuli stosowanej przez Spółkę pozwala stwierdzić, iż są one tożsame treściowo i prowadzą do identycznego skutku w postaci wyłączenia zwrotu świadczenia spełnionego przez konsumenta w sytuacji, gdy ten odstępuje od umowy zawartej z przedsiębiorcą przed utworzeniem grupy samofinansującej.

Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów uznał wyrokiem z dnia 27 czerwca 2003 r. (sygn. akt: XVII Amc 50/01) za niedozwolone postanowienie o treści: „Członek Grupy, który nie otrzymał przydziału Towaru może dokonać za zgodą InCo zmiany zestawu z niższego na wyższy (nie odwrotnie).” Postanowienie to zostało

wpisane do Rejestru dnia 14 sierpnia 2003 r. Taką samą treść zawiera wskazany w pkt III sentencji niniejszej Decyzji zapis § 4 pkt 7 warunków umowy stosowanych przez Spółkę w brzmieniu: „Uczestnik Programu, który nie otrzymał przydziału produktu, może dokonać za zgodą EuroGroup zmiany zestawu z niższego na wyższy (nie odwrotnie)”. Porównanie znaczeń określeń użytych w tych dwu sformułowaniach wykazuje, iż określeń tych można używać zamiennie. „Członek Grupy” i „uczestnik Programu” to osoby, które uczestniczą w konsorcjum, „Towar” i „produkt” to określone dobro, do nabycia którego zmierza uczestnik konsorcjum. Przedstawione zapisy odróżnia podmiot, jednakże każdorazowo jest to przedsiębiorca stosujący przedmiotową klauzulę, trudniący się w zakresie swojej działalności usługowej organizowaniem grup samofinansujących. Skutkiem stosowania zapisów o takiej treści jest ograniczenie możliwości decydowania przez konsumenta uczestniczącego w konsorcjum o sposobie wykorzystania wpłacanych przez niego środków pieniężnych. Ograniczenie możliwości zmiany zestawu kwotowego wyłącznie do zmiany „z niższego na wyższy” jest niekorzystne dla konsumenta, może bowiem prowadzić do wydłużenia okresu oczekiwania konsumenta na „przydział produktu”. Zwiększeniu ulegają także należności konsumenta, jakie konsument ponosi na rzecz organizatora konsorcjum tytułem tzw. „kosztów administracyjnych”, które pobierane są w wysokości określonej procentowo w stosunku do „zestawu kwotowego” wybranego przez konsumenta.

W tymże orzeczeniu z dnia 27 czerwca 2003 r. (sygn. akt XVII Amc 50/01) Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów uznał za niedozwolone postanowienie o treści: „Członkowi Grupy, któremu przydzielono Towar poprzez deklarację, a który zrezygnował lub nie wpłacił w terminie kwoty wynikającej z zadeklarowanych rat kompletnych z uwzględnieniem art. 16 ust. 5 Przydział Towaru zostaje cofnięty z równoczesnym odsunięciem go od przydziału asygnat poprzez deklaracje na kolejne trzy (3) miesiące.” Postanowienie to wpisano do Rejestru dnia 14 sierpnia 2003 r. Taką samą treść zawiera wskazany w pkt IV sentencji niniejszej Decyzji § 8 pkt 9 warunków umowy stosowanych przez Spółkę: „Uczestnikowi Programu, któremu przyznano asygnatę towarową, a który zrezygnował lub nie wpłacił w terminie kwoty wynikającej z zaoferowanych rat kompletnych, zostaje cofnięta przyznana asygnata z równoczesnym odsunięciem go od przydziału asygnat na kolejne trzy (3) miesiące.” Określenia „członek grupy” i „uczestnik programu” są tożsame. Zapisy te przewidują zastosowanie wobec konsumenta, który nie wpłacił w terminie zadeklarowanej ilości rat, bądź zrezygnował z takiej wpłaty, represyjnej dolegliwości w postaci odsunięcia takiego konsumenta od przydziału produktu przez okres kolejnych trzech miesięcy.

Wspomnianym wyżej orzeczeniem z dnia 27 czerwca 2003 r. Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów uznał za niedozwolone także postanowienie o treści: „W stosunku do Członka

Grupy, któremu nie przydzielono jeszcze Towaru, a który nie wpłacił dwóch rat miesięcznych – InCo dokona wykluczenia z Grupy. Członek Grupy otrzyma zwrot wpłaconych rat podstawowych (bez waloryzacji i oprocentowania) w czasie likwidacji grupy, określonej w art. 19 po potrąceniu należnych InCo kosztów administracyjnych (zgodnie z art. 6 ust. 7 umowy), opłaty wstępnej, kosztów ubezpieczenia oraz jednej raty podstawowej.” Postanowienie to zostało wpisane do Rejestru dnia 14 sierpnia 2003 r. Zapis o analogicznej treści zawiera wskazany w pkt V sentencji niniejszej Decyzji § 12 pkt 3b) warunków umowy stosowanych przez Spółkę: „W stosunku do Uczestnika Programu, któremu nie przydzielono jeszcze produktu, a który nie wpłaci dwóch rat miesięcznych EUROGROUP może dokonać wykluczenia z gremium. Uczestnik Programu otrzyma nominalny zwrot rat podstawowych w czasie 30 dni po likwidacji gremium, po potrąceniu należnych EUROGROUP kosztów administracyjnych.” Zapisy powyższe różnią się nieznacznie brzmieniem, prowadzą zaś do identycznego skutku, tj. wykluczenia z konsorcjum konsumenta w przypadku nieuiszczenia przez niego dwóch rat miesięcznych oraz zwrotu wpłat dokonanych przez konsumenta - w wysokości nominalnej, po potrąceniu jednak kosztów administracyjnych - w okresie uczestnictwa w konsorcjum dopiero po ostatecznym rozliczeniu grupy.

Z kolei w orzeczeniu z dnia 13 lutego 2003 r. (sygn. akt XVII Amc 6/02) Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów uznał za niedozwolone postanowienie o treści: „1. Członek grupy, któremu nie przydzielono jeszcze Towaru może wystąpić z grupy w dowolnym czasie pod warunkiem, że nie zalega w płatnościach rat i powiadomi InCo o swojej decyzji w formie pisemnej. 2. Członek grupy uzyska zwrot wpłaconych rat podstawowych (bez waloryzacji i oprocentowania) w czasie likwidacji grupy określonej w art. 19, po potrąceniu należnych InCo kosztów administracyjnych – zgodnie z art. 6 ust. 7, opłaty wstępnej oraz kosztów ubezpieczeniowych.” Postanowienie to zostało wpisane do Rejestru dnia 14 sierpnia 2003 r. Wskazany w pkt VI sentencji niniejszej Decyzji § 13 warunków umowy stosowanych przez Spółkę zawiera zapis o tożsamej treści: „1. Uczestnik Programu, któremu nie przydzielono jeszcze produktu, może wystąpić z gremium w dowolnym czasie pod warunkiem powiadomienia o swym zamiarze EUROGROUP w formie pisemnej. 2. Uczestnik Programu otrzyma nominalny zwrot wpłaconych rat podstawowych w terminie 30 dni po likwidacji gremium, po potrąceniu należnych EUROGROUP kosztów administracyjnych.” Określenia „członek grupy” i „uczestnik programu” mają identyczne znaczenie, podobnie „towa” i „produkt”. Jakkolwiek zapis porównywany z klauzulą wpisaną do Rejestru przewiduje mniejszy od tej drugiej zakres obciążeń konsumenta w związku z jego rezygnacją z wykonania umowy, jednakże skutek obydwu postanowień jest identyczny i polega na

wyłączeniu obowiązku zwrotu konsumentowi uiszczonej zapłaty za nie spełnione świadczenie, jeżeli konsument rezygnuje z wykonania umowy.

W wyroku z dnia 27 lutego 2002 r. (sygn. akt XVII Amc 27/01) Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Antymonopolowy uznał za niedozwolone postanowienie o treści: „W przypadku gdyby w danym miesiącu środki wniesione przez Klientów uczestników danej grupy nie wystarczyły na zakup jednego Produktu wówczas zebrana kwota zostanie przeniesiona na następny miesiąc, zasilając fundusz grupy w następnym Akcie Asygnacyjnym. W przypadku, gdy w ciągu dwóch kolejnych miesięcy nie zostanie zebrany fundusz grupy, powalający na zakup jednego Produktu, MeCom jest upoważnione do przedterminowej likwidacji grupy lub podjęcia innych kroków, które posłużą interesom grupy i umożliwią dalsze funkcjonowanie w Systemie Klientom, którzy wypełnili swoje zobowiązania terminowo”. Postanowienie powyższe zostało wpisane do Rejestru dnia 23 sierpnia 2002 r. Identyczną treść zawiera wskazane w pkt VII sentencji niniejszej Decyzji postanowienie § 15 warunków umowy stosowanych przez Spółkę: „1. W przypadku gdyby w danym akcie asygnacyjnym środki wpłacone tworzące fundusz, nie wystarczyły na przydział jednego produktu, wówczas zebrana kwota zostanie przeniesiona na następny akt asygnacyjny zasilając fundusz gremium. 2. Jeżeli w ciągu dwóch kolejnych aktów asygnacyjnych nie zostanie zebrany fundusz gremium, pozwalający na zakup jednego produktu, EUROGROUP upoważniony jest do wstrzymania aktów asygnacyjnych i przystąpienia do przedterminowej likwidacji gremium lub do podjęcia innego rozwiązania, które najlepiej posłuży interesom gremium i umożliwi dalsze funkcjonowanie w programie Uczestnikom Programu, którzy terminowo wypełnili swoje zobowiązania wobec EUROGROUP”. Przytoczone zapisy różnią się brzmieniem jedynie nieznacznie. Synonimiczne są określenia „Klient” i „Uczestnik Programu”, „zakup produktu” i „przydział produktu”, „grupa” i „gremium”, „system” i „program”. Porównywane zapisy prowadzą do identycznego skutku, którym jest przyznanie kontrahentowi konsumenta uprawnienia do jednostronnego wpływania w sposób wiążący na kształt stosunku prawnego, którego stronami są konsument oraz jego kontrahent, poprzez zamieszczenie we wzorcu umownym klauzuli przewidującej postanowienia, z którymi konsument nie ma możliwości zapoznać się przed zawarciem umowy. Sprecyzowanie treści tych klauzul następuje dopiero w razie wystąpienia sytuacji określonej przez zakwestionowaną klauzulę, tj. w przypadku braku zgromadzenia w obrębie grupy samofinansującej w ciągu dwu kolejnych terminów przydziału produktu środków pieniężnych niezbędnych do zakupu produktu.

Tym samym wyrokiem z dnia 27 lutego 2002 r. Sąd Antymonopolowy uznał za niedozwolone postanowienie wzorca umowy o treści: „W okresie trzech miesięcy po terminie zakończenia planu ratalnego MeCom dokona ostatecznej likwidacji grupy. 2. Fundusze, jakie ewentualnie pozostaną po

likwidacji grupy zostaną przeznaczone na: a) pokrycie strat powstałych w grupie z powodów niezawinionych przez MeCom (np. niemożność wyegzekwowania zaległości płatniczych od Klientów lub poręczycieli itp.). b) wypłatę rat czystych Klientom, którym nie został przydzielony Produkt, a którzy zrezygnowali lub zostali wykluczeni, zgodnie z zasadami określonymi w § 16 i § 17 niniejszej umowy. 3 Jeżeli będące w dyspozycji środki finansowe będą niewystarczające do całkowitego zaspokojenia wierzytelności w powyższej kolejności płatności, należności wypłacane będą proporcjonalnie do wysokości wpłat każdego Klienta. 4. Jakikolwiek zmniejszenie się funduszu grupy, wywołane przez zdarzenia nie uwzględnione w tej Umowie, a niezależne od MeCom, będzie obciążać proporcjonalnie wszystkich Klientów uczestników danej grupy.” Postanowienie powyższe wpisane zostało do Rejestru dnia 23 sierpnia 2002 r. W warunkach umowy stosowanych przez Spółkę wskazany w pkt VIII sentencji niniejszej Decyzji § 17 stanowi zapis o treści tożsamej z klauzulą wpisaną do Rejestru: „1. W ciągu trzech miesięcy licząc od terminu zakończenia planu ratalnego EUROGROUP dokona ostatecznej likwidacji gremium. 2. Fundusze jakie ewentualnie pozostaną po likwidacji gremium, zostaną przeznaczone na: a) pokrycie strat powstałych w gremium z powodów niezawinionych przez EUROGROUP (np.: niemożność wyegzekwowania zadłużenia od Uczestników Programu lub Poręczycieli, itp.), b) wypłatę rat podstawowych Uczestnikom Programu, którym nie został przydzielony produkt, a którzy zrezygnowali lub zostali wykluczeni, zgodnie z zasadami określonymi w § 12 i § 13. 3. Jeżeli pozostające w dyspozycji EUROGROUP środki finansowe będą niewystarczające dla całkowitego zaspokojenia wierzytelności w powyższej kolejności płatności, należności regulowane będą proporcjonalnie do wysokości wpłat każdego Uczestnika Programu. 4. Jakikolwiek zmniejszenie się funduszu gremium, wywołane przez zdarzenia nie przewidziane w niniejszej umowie, a niezależne od EUROGROUP, obciążało będzie proporcjonalnie Uczestników Programu.” Brak jest znaczących różnic między sformułowaniami powyższych zapisów. Między poszczególnymi określeniami użytymi w porównywanych klauzulach zachodzi tożsamość znaczeń. I tak tożsame są określenia: „grupa” i „gremium”, „raty czyste” i „raty podstawowe”, „Klient” i „Uczestnik Programu”. Niezależnie od „kosmetycznych” różnic występujących między porównywanymi zapisami, prowadzą one do takich samych skutków, tj. ograniczenia odpowiedzialności względem konsumenta za nienależyte wykonanie zobowiązania oraz ponoszenia przez konsumenta ciężarów, o których nie było mu wiadomo w chwili zawarcia umowy.

Z kolei orzeczeniem z dnia 27 marca 2002 r. (sygn. akt XVII Amc 41/01) Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Antymonopolowy uznał za niedozwolone postanowienie o treści: „uczestnik składając swój podpis pod niniejszą umową udziela Financial Partners nieodwołalnego pełnomocnictwa

do równoprawnego rozwiązywania przez Financial Partners spraw dotyczących uczestników, w tym spowodowanych siłą wyższą, a które poza wolą Financial Partners mogłyby przynieść szkodę systemowi lub uczestnikowi”. Postanowienie to zostało wpisane do Rejestru dnia 15 października 2002 r. W warunkach umowy stosowanych przez Spółkę postanowienie o identycznej treści zawiera § 18, wskazany w pkt IX sentencji niniejszej Decyzji: „Dla umożliwienia EUROGROUP zrealizowania przedmiotu niniejszej umowy, Uczestnik Programu, którego dane osobowe określone zostały na pierwszej stronie umowy, przez jej zawarcie przekazuje na rzecz EUROGROUP nieodwołalnie i nie wygasające nawet po śmierci Uczestnika Programu pełnomocnictwo na okres formalnego istnienia gremium, aż do ostatecznego rozliczenia. Pełnomocnictwo to obejmuje prawo EUROGROUP do równoprawnego rozwiązywania spraw dotyczących uczestników Programu, w tym spowodowanych okolicznościami siły wyższej, a które mogłyby przynieść szkody programowi i gremium.” Treść porównywanych zapisów jest tożsama, „uczestnik” który składa podpis na dokumencie umowy i „Uczestnik Programu, którego dane osobowe określone zostały na pierwszej stronie umowy” to osoby zawierające umowę, której przedmiotem jest uczestnictwo w grupie samofinansującej, „system” i „program” to także określenia, których znaczenia są takie same. Skutek porównywanych klauzul jest identyczny, poprzez nałożenie na konsumenta obowiązku udzielenia kontrahentowi konsumenta nieodwołalnego pełnomocnictwa do rozwiązywania wszystkich spraw, które mogłyby przynieść szkodę systemowi, konsument traci autonomię woli w zakresie kształtowania stosunku prawnego, którego jest stroną, w przypadku wystąpienia okoliczności nieprzewidzianych w umowie. Konsekwencją tego może być wyłączenie lub istotne ograniczenie odpowiedzialności wobec konsumenta w razie niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania przez jego kontrahenta.

Wreszcie, w orzeczeniu z dnia 4 czerwca 2003 r. (sygn. akt XVII Amc 60/02) Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów uznał za niedozwolone postanowienie o treści: „Strony niniejszej umowy zobowiązują się do dołożenia wszelkich starań w celu polubownego rozstrzygnięcia ewentualnych sporów. Sądem właściwym do rozstrzygania będzie sąd miejsca siedziby EFB.” Postanowienie to wpisano do Rejestru dnia 14 sierpnia 2003 r. W warunkach umowy stosowanych przez Spółkę znalazło się postanowienie § 21, wskazane w pkt X sentencji niniejszej Decyzji, którego treść jest tożsama z treścią klauzuli wpisanej do Rejestru: „Strony niniejszej umowy zobowiązują się do dołożenia wszelkich starań w celu polubownego rozstrzygnięcia ewentualnych sporów. Sądem właściwym dla rozstrzygnięcia będzie sąd właściwy dla miejsca siedziby EUROGROUP.” Klauzule odróżnia jedynie podmiot – przedsiębiorcy stosujący klauzule we wzorcu umownym. Jednakże skutek ich jest

identyczny – narzucają rozpoznanie sporu między stronami umowy przez sąd miejsca siedziby przedsiębiorcy posługującego się wzorcem umownym.

W świetle powyższego należy stwierdzić, iż zostały spełnione wymienione wyżej ustawowe przesłanki art. 23a ust. 2 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów. Stosowane przez Spółkę w warunkach umowy klauzule różnią się literalnie od klauzul wpisanych do Rejestru, jednakże różnice te są nieznaczne, zaś treść porównywanych klauzul jest tożsama i zmierzają one do wywołania identycznych skutków. Jest niewątpliwe, iż w niniejszej sprawie Spółka naruszyła zbiorowe interesy konsumentów. Stosowany przez nią wzorzec umowny – warunki umowy, zawierające postanowienia wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego, stanowił elementy oferty Spółki kierowanej do nieograniczonej liczby adresatów.

Bez wpływu na rozstrzygnięcie wydane w wyniku przeprowadzonego postępowania pozostaje okoliczność, iż Spółka podjęła działania zmierzające do zmiany zakwestionowanych zapisów warunków umowy. W świetle obowiązujących przepisów prawa Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów nie ma kompetencji do wydania decyzji stwierdzającej zaniechanie przez przedsiębiorcę stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów po wszczęciu postępowania. Ewentualne zaprzestanie działań wypełniających znamiona praktyki nie stoi zatem na przeszkodzie wydaniu decyzji stwierdzającej taką praktykę.

W tym stanie rzeczy orzeczono jak w sentencji niniejszej Decyzji.

Od niniejszej Decyzji, na podstawie art. 78 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów, przysługuje stronie odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatura w Lublinie, w terminie dwóch tygodni od dnia doręczenia Decyzji.